

Putins Rusland

En veloplagt beretning om den første oplevelse af Rusland og en dybdeborende analyse af udviklinger fra den tidligere Sovjetunion til i dag

Anna Libak: Rusland på røde plader. Lindhardt 2004. 154 s. 249 kr.

Vibeke Sperling: Rusland i stykker. Gyldendal 2003, 206 s. 348 kr.

Af Kjeld Bjørnager

To bøger om Putins Rusland, skrevet af to markante kvindelige journalister, som for øvrigt begge har deres uddannelsesmæssige baggrund på Aarhus Universitet. Begge bygger på en journalistisk tilgang, som man kunne kalde case stories. To strålende bøger, men hver på sin måde. Anna Libaks bog sprudler af førsteoplevelsen af Rusland, uddybet med at væld af situationer og møder og begivenheder i hendes fire år som korrespondent i Rusland. Vibeke Sperlings graver ned i forhold og sætter dem i perspektiv, meget dybtborende og så stærkt, at det har gjort rigtig ondt i Putins Rusland.

Anna Libaks bog er veloplagt formuleret, bygger på en sund og almindelig nysgerrighed, så man næsten kunne tro, at hun kom frisk og uinformeret til Rusland i 1999, men det er kun et fint og velfungerende trick, for hun har lært russisk i det danske militær og studeret faget på universitetet sammen med statskundskab, og 1999 var ikke året for hendes første besøg i Rusland. Derfor er det et fint udtryk for gode skriveevner, at hendes fremstilling virker så umiddelbar, og som om det hele ses med uhildede øjne, men sandt er det vel, at de fleste af de ting, som hun har oplevet i Rusland, kunne man ikke opleve uden at bo der fast i en længere periode. Tage imod dem og "læse" de mange hændelser kan man vel også kun, hvis man har forberedt sig så grundigt som hun. Og så har hun sans for den skarpt pointerede sætning.

Hun har ikke oplevet Rusland som russerne, men netop som danskeren, der gør Rusland på "røde plader", som bogens titel siger. De røde plader henviser til, at udenlandske diplomater og pressefolk i Rusland får røde plader på deres biler. Det skåner dem lidt for politiets forsøg på afpresning i dag. - I gamle dage, i kommunismens tid, sikrede det myndighederne, at de let kunne holde øje med, hvor den slags potentielt mistænkelige eller fjendtlige køretøjer færdedes. Det hjalp og hjælper måske også i myndighedernes overvågning af udlændinge, at de blev indkvarteret i særlige bygninger under bevogtning og udstyret med tjenestefolk til alle funktioner.

Anna Libak har bygget sin bog op som enkelthistorier, og hun dækker et bredt emneregister: den legendariske mistro til det trykte, som blev voldsomt udviklet i

Sovjettiden, men som stadig flourer som overdreven udbredelse af sladderyheder, den indgroede mistro til politikere og historier om groft valgfusk, Putins særlige form for "styret" demokrati - som eksempler på hele det offentlige Rusland. Men også oplevelser omkring børns skolegang og russernes høje ambitioner på deres børns vegne, den særlige russiske vodkakultur (at drikke sig fra sans og samling), arbejdsmoral, nationalfølelse, nyrige og de russiske vittigheder. Bogen når vidt omkring og gør det med gode historier fortalt med fynd og klem.

Det er en bog, som jeg med en livslang erfaring med Rusland og russere har kunnet læse med levende interesse, fordi den peger på så mange velkendte forhold og gør det humoristisk, med forståelse og indlevelse. Det er også en bog, som jeg allerede har anbefalet varmt til mennesker, som er på vej til et job i Rusland af længere varighed. Jeg kan ikke forestille mig en bedre forberedelse, for bogen kommer vidt omkring i det moderne Rusland og skildrer det med den sur-søde følelse, der ligger i udtrykket: "Når du ankommer til Rusland, så græder du bitterligt. Og når du forlader Rusland igen, så græder du inderligt."

I samme stemning skriver Vibeke Sperling i indledningen til sin bog: "Rusland kan ingen af dets besøgende for kortere eller længere tid forholde sig neutralt til. De gribes enten af forskellige former for kærlighed til eller afsky for landet." Og Vibeke Sperling taler med lang tids erfaring. Hun begyndte som korrespondent for *Information* i 1981-82, så vendte hun tilbage for DR i 1993 til 1997, og senest har hun været udstationeret for *Politiken*, indtil Rusland besluttede at lukke døren for hende p.g.a. hendes kritiske artikler specielt om Tjetjenien. Hendes *Rusland i stykker* er resultatet af en lang karriere med iagttagelse af forhold og forandringer i først Sovjetunionen og senere Rusland. Og bogen er da også gennemsynet af dyb indsigt, stor hengivenhed over for Rusland og afmægtig skuffelse over dets udvikling.

En række løsrevne sentenser om forskellige forhold i Rusland af typen "Fødselstallet i Rusland er faldet næsten uafbrudt siden 1970'erne." "Ruslands børnedødelighed er 3-4 gange højere end Vesteuropas og Nordamerikas." "I gennemsnit får en russisk kvinde 5 aborter i sit liv" skal man ikke lade sig vildlede af: Vibeke Sperlings tekst er skærende skarp og blotter de dybe lag i de russiske samfundsproblemer: Ud over de stærke afsnit om Tjetjenien er også kapitler om den ortodokse kirke og om islam i Rusland både informative og dybt analyserende. Samtidig er der

portrætter, der spænder fra en nyrig modemand og hans imperium til den af samfundet næsten glemte krigsinvalid. Symptomatisk for Vibeke Sperlings kritiske holdning til Putins Rusland er titlen på efterskriftet: *Løgnens kultur*. Bogen er illustreret af Pernille Kløvedal Helweg.

Kjeld Bjørnager er lektor i russisk ved Slavisk Afdeling, Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet.